

Král filatelistů: Filip Ferrary - 1917/2017

Minulý měsíc, 20. května, uplynulo rovných sto let od smrti nejslavnějšího – a co do úplnosti a vzácnosti shromážděného materiálu zřejmě už nepřekonatelného – sběratele poštovních známek, Filipa Ferraryho. Přes jeho značnou proslulost nejsou podrobnosti o jeho původu a životě obecně příliš známy, což je škoda, jde totiž o velmi barvitý a místy až neuvěřitelný příběh, zahrnující i úseky, v nichž je stále co objevovat. Výročí je – a ještě bude – připomínáno v několika zemích včetně České republiky, a je jenom přirozené, že se mu budeme věnovat i na stránkách časopisu Filatelie.

FRANTIŠEK BENEŠ

Ke vzniku dnešního článku přispěla skutečnost, že jsem se minulý měsíc vydal na otevírací plavbu nové lodi Majestic z Barcelony do Číny (pod názvem Nová námořní Hedvábná stezka) a jednou z jejich mnoha zastávek byl severoitalský přístav Janov. Zakotvili jsme tu 19. května, v předvečer stého výročí Ferraryho smrti, a tento článek jsem začal psát o den později, tedy v den jubilea, což je náhodný, ale symbolický detail.

A proč Janov? Odtud pocházela rodina slavného sběratele a dodnes se tu na ni dochovalo mnoho památek. Je tedy přirozené, že právě tady jsem začal své pátrání. A na úvod informace, která pro vás nejspíš bude překvapením. Filip Ferrary byl nejen *králem filatelistů*, on dokonce z *královské rodiny* pocházel – jak si za chvíli ukážeme.

Rodina

Oba Filipovi rodiče patřili k nejvyšší italské aristokracii a oba měli vévodský titul, matka jej zdědila a otec si jej vydobyl.

Maminka se jmenovala Marie Brignole Sale (1811-88) a narodila se do starobylé janovské šlechtické rodiny, jejíž historie je známa už od přelomu 12. a 13. století.

Matka Filipa Ferraryho – vévodkyně z Gallieri, rozená vévodkyně Brignole Sale.

Mezi jejími předky byli tři janovští dóžové, tedy vládci této „korunované republiky“. Nejvýznamnějším byl Jan František Brignole (1582-1637), který byl nejen dóžetem, ale současně i prvním králem Korsiky. Oženil se s jedinou dcerou nesmírně bohatého markýze Sale a z tohoto svazku vzešla vévodská linie Brignole Sale.

Jan František Brignole, dávný předek Marie Brignole Sale, matky Filipa Ferraryho. Byl panovníkem, a jako takový byl také zobrazován. Tento jeho oficiální portrét visí v historickém sídle rodiny, v Červeném paláci v centru Janova.

Marie Kateřina Brignole (1737-1813) byla zase monackou kněžnou a matkou panujícího monackého knížete Jindřicha IV.

Potomci rodiny Brignole byli příslušníky i řady dalších evropských panovnických rodin, a protože jde o předky a příbuzné Filipa Ferraryho, jistě by stálo za to věnovat jim samostatný článek. A nejen jim, ale i dalším osobnostem vzeš-

Jindřich IV.

lým z této rodiny nebo s ní spjatým, ukázat, co významného vykonaly a čím se zapsaly do historie. Mnohé z toho by nepochybně šlo dokumentovat filatelistickým materiálem, což je samozřejmě dobrá inspirace pro tvůrce tematického exponátu.

Filipův otec, Rafael Ludvík Ferrari (1803-76), rovněž pocházel ze starobylé janovské šlechtické rodiny, zdědil titul markýze, své předky však překonal a stal se jejím nejvýznamnějším členem. Byl senátorem sardinského království a získal titul vévody z Gallieri, který zřídil císař Napoleon I. roku 1812 pro vnučku své první ženy Josefíny. Ta si jej ponechala i po sňatku se švédským korunním princem Oskarem, pozdějším švédským králem. Název odkazuje na severoitalskou provincii a okolí města Boloňa. V roce 1837, po deseti letech vyjednávání, Oskar prodal majetek spojený s vévodstvím markýzi Ferrarimu, kterého o rok později papež Řehoř XVI. povýšil na vévodu z Gallieri. Tento titul mu později potvrdil italský král a připojil k němu titul knížete Lucidijského.

Otec Filipa Ferraryho – vévoda z Gallieri.

Rafael Ferrari byl nesmírně činorodý a podnikavý muž. Byl politikem a podnikatelem, podílel se na výstavbě železnic v Evropě i zámoří, působil i v oblasti finančnictví (založil banku a konkuroval Rotschildům). Už tak rozsáhlý zděděný majetek Ferrariů a Brignole Sale rozmnožil tak, že jeho rodina patřila mezi deset nejbohatších v Evropě. Současně byli oba manželé velkorysími filantropy, například na rozšíření janovského přístavu Rafael věnoval městu dvacet milionů franků (pro snazší představu = 2 miliony desetiřfranků, zlatých mincí o váze 3,23 gramu zlata o rylosti .900, celkem šlo tedy bezmála o 6 tun ryzího zlata!), přepočteno na dnešní peníze šlo o částku více než šest miliard korun.

Díky velkorysým darům městu je v Janově po Rafaelu Ferrarim pojmenováno hlavní náměstí ...

... a stanice metra, která se na něm nachází.

Marie si Rafaela vzala ve svých sedmnácti letech, přý proti vůli své rodiny. Měli spolu tři děti; první dvě zemřely v dětském věku, a syna Filipa, který je hlavní postavou našeho příběhu. Ten se však otcova vévodského titulu vzdal, a spolu s ním i nároků na s tím spojené jmění. Po smrti Rafaela tedy jeho vdova Marie odkázala italské majetky související s vévodstvím nejmladšímu synovi Ludvíka Filipa I., posledního francouzského krále. Po její smrti mu pak italský král Umberto I. udělil vévodský titul. Od té doby patří titul vévody z Gallieri orleánské větvi španělské královské rodiny, a to přesto, že všechny majetky spojené s vévodstvím prodal čtvrtý vévoda v roce 1920. Titul nyní drží don Alfonso Orleáns-Bourbonský.

K Orleánské větvi francouzské a španělské královské rodiny měli rodiče Filipa Ferraryho blízko. Ludvík Filip Orleánský, bývalý francouzský král, byl jeho kmotrem a v Červeném paláci v Janově je dodnes vystaven portrét jejich přátel, vévody Antonína Orleánského a jeho dcery Marie Kristýny, španělské infantky, o níž se ucházel ovdovělý španělský král Alfons XII., ale svatbě zabránila její předčasná smrt.

Antonín a Marie Kristýna Orleánsští.

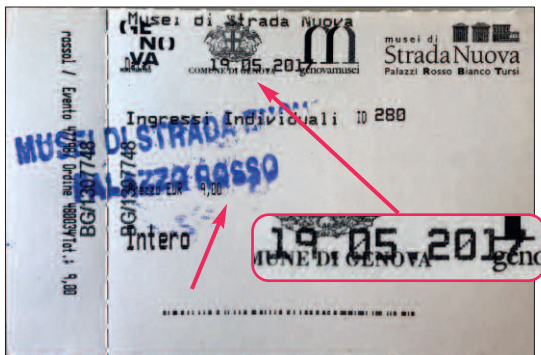
Přítelkyněmi Filipovy matky byly například i německá císařovna či rakouská velkovévodkyně Žofie, matka císaře Františka Josefa I. To hrálo v pozdější době roli v jeho životě i v osudu jeho slavné sbírky.

Červený palác

Rodina Brignole Sale vlastnila v Janově několik paláců, nejvýznamnější, považovaný za rodový, byl Červený palác (Palazzo Rosso) v dnešní ulici Garibaldiho. V něm se narodila a žila řada předků Filipovy matky i ona sama.

Červený palác v Janově, který Filipova matka věnovala městu i se všemi sbírkami obrazů a dalších uměleckých předmětů. Dnes je v něm galerie a muzeum rodin Brignole Sale a Ferrari-Gallieri. Nad vchodem je rodový erb.

Moje vstupenka (z 19. 5. 2017) do muzeí v palácích rodiny Brignole Sale, z nichž ten Červený jsem navštívil v předvečer stého výročí smrti Filipa Ferrarioho.

Pamětní deska umístěná v hale Červeného paláce v Janově, na níž je uvedeno, že palác, který byl po staletí sídlem rodiny Brignole, se všemi sbírkami uměleckých předmětů pro jeho zpřístupnění veřejnosti darovali městu Janov poslední dědicové rodiny, Marie Brignole Sale a její syn Filip, s otcovským souhlasem markýze Rafaela Ferrarioho, vévody z Gallieri, a to roku 1874.

Jde o nádhernou stavbu, vyzdobenou mnoha freskami a vystavenými uměleckými díly. Jsou mezi nimi vzácné obrazy, například od Dürera, van Dycka a dalších slavných malířů, ale i krásný nábytek, hodiny a další umělecké předměty.

Výzdoba paláce.

Nejen na průčelí paláce, ale i na mnoha předmětech v něm je znak rodiny Brignole Sale.

Ze střechy Červeného paláce je krásný panoramatický výhled na celý historický Janov.

Po rodině Brignole je pojmenována ulice vedle paláce.

Dětství a mládí

Filip Ferrary se tedy narodil v rodině vévody, jednoho z nejbohatších mužů té doby, jako jeho jediné žijící dítě a samozřejmě i dědic. Světlo světa spatřil v Paříži, v rodinném paláci v ulici d' Astorg, 11. ledna roku 1850, a do francouzské matriky byl zapsán pod jménem Ludvík-Filip Antonín-Maria Gustav Raoul de Ferrari. Ludvík Filip po svém kmotrovi, posledním francouzském králi, Maria po své matce, Ferrari po svém otci (tedy s „i“ na konci příjmení, později se však psal s „y“, některé prameny uvádějí, že francouzsky). Automaticky měl po otci zdědit titul vévody z Gallieri, markýze Ferrari a knížete Lucedijského, po matce byl pokračovatelem vévodského rodu Brignole Sale.

Pro rodiče zdrcené úmrtím dvou starších dětí bylo narození syna jistě nečekanou zázračnou událostí. Běžně se uvádí, že vévoda nebyl pravým Filipovým otcem, ale i pokud je to pravda, nevíme, zda o tom věděl; jestli ano, zjevně Filipa přijal za svého a považoval ho za vymodleného dědice obou rodových vévodských linií, jichž byli s Filipovou matkou posledními příjmy potomky.

Jako dítě je zachycen na nedokončeném portrétu vystaveném v Červeném paláci.

Jako dědic rodu byl Filip vyobrazen na společném portrétu se svou matkou.

Na tomto portrétu je Filipovi 27 let; nedlouho před tím zemřel jeho otec vévoda Rafael a Filip přijal od své matky peníze, za něž začal kupovat rarity do své sbírky.

V literatuře se uvádí, že důsledky duševního otřesu matky, způsobeného smrtí jejích dvou dětí, byly jednou z příčin postupného odcizení Filipa, který zřejmě nechtěl přijmout úlohu úzkoletivě opečovávaného dědice

bohatého a mocného rodu, k níž byl svým původem a rodinou automaticky předurčen. Namísto toho se rozhodl postavit na vlastní nohy a žít ve vlastních silami, což v dospělosti po určitou dobu činil jako soukromý učitel jazyků.

Tato část Ferraryho života je poměrně dobře známa, stejně jako počátky a průběh jeho filatelistického zájmu. V tomto článku ji tedy přeskočím; pokud byste se s ní chtěli blíže seznámit, vcelku dobře – být s řadou nepřesností – ji popsal František Žampach (jeho článek najdete např. na www.japhila.cz).

Jako důvod odcizení s rodinou, zejména s otcem-vědou, většina autorů uvádí, že se Filip dozvěděl o údajném románu své matky s mladým důstojníkem z Radeckého jednotek v Itálii, a to, že tento důstojník má být jeho skutečným otcem. I pokud tomu tak bylo, myslím, že nešlo o důvod jediný, a dokonce ani hlavní. Rafael Ferrari se k Filipovi nepochybně choval jako k vlastnímu a považoval ho za legitimního dědice a následníka. A to i pokud nebyl skutečným otcem (což nevíme, testy DNA tehdy samozřejmě neexistovaly a je otázkou, jestli by je šlo dnes ještě provést, tedy zda se zachovaly potřebné materiály, protože žádný ze zúčastněných – Rafael, Marie ani Filip – po sobě nezanechal potomka, který by genetický materiál předal svým dětem). Pokud o tom pochybovalo okolí, dokázal to Rafael překonat, o čemž svědčí dlouholeté soužití s Filipem. Skutečným důvodem tedy podle mého názoru byla spíše Filipova homosexualita, kterou před rodiči přestal skrývat, a zejména to, že chtěl svého životního partnera nastěhovat do rodičovského domu a tam s ním žít. V té době a v těch kruzích šlo zřejmě o něco těžko představitelného, co přesáhlo mez tolerance otce, zvlášť když z toho vyplynulo, že rodová linie tak jako tak skončí, protože se Filip neožení a nebude mít děti-pokračovatele.

Filip už v rané dospělosti dal jasně najevo, že neaspíruje na rodové tituly a jmění, a tak se Marie a Rafael rozhodli svůj obrovský majetek použít k veřejně prospěšným a dobročinným účelům, a to také skutečně udělali. S jejich odchodem pak formálně vymřely obě rodové vévodské větve.

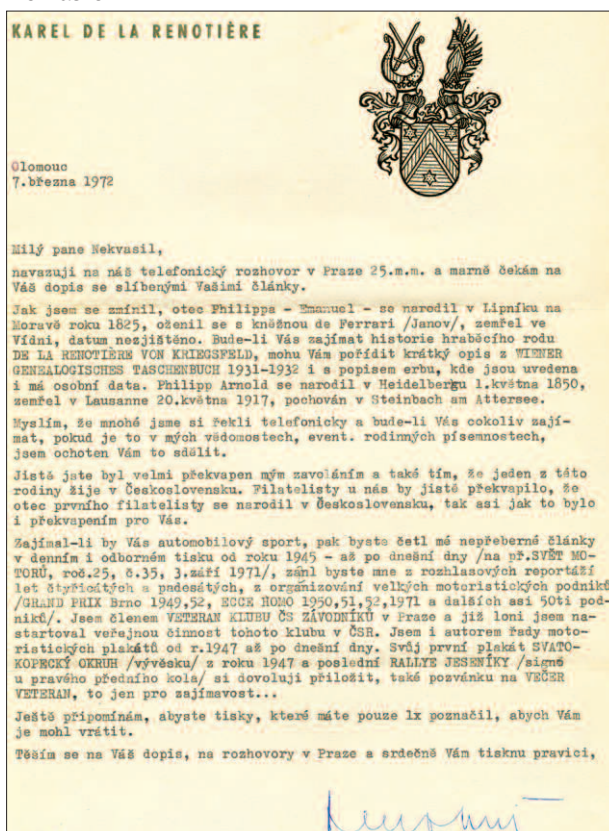
Opravdový rozlet ve sbírání známek, jimž se věnoval už od dětství, přineslo Filipovi až přijetí části rodinných prostředků od matky, když zemřel jeho otec Rafael. Tehdy započal rozvoj jeho skvělé sbírky, pro niž sháněl a kupovali rarity agenti po celém světě.

Česká stopa

Všichni Filipovi životopisci uvádějí, že jeho skutečným otcem byl Emanuel de La Renotiére von Kriegsfeld, důstojník Radeckého okupačních jednotek v Itálii. Tam se měl v roce 1849 seznámit s Filipovou matkou Marií a prožít s ní milostný román.

Rodina de La Renotiére (původně francouzská, která k nám přesídlila v polovině 18. století) žila v té době na Moravě a její potomci u nás na několika místech žijí dodnes. Pokusil jsem se tedy u nich toto tvrzení ověřit a případně získat o jejich předkovi Emanuelovi více podrobností. K mému překvapení se však ukázalo, že o této části rodové historie vědí jen málo, nebo dokonce nic. Posledním, kdo se věcí blíže zabýval, tak byl

zřejmě Karel Renotiére z Olomouce, bohužel už dávno zesnulý. Od badatele Jana Krátkého se mi však podařilo získat kopii dopisu, který na uvedené téma poslal v roce 1972 známému sběrateli a publicistovi Jiřímu Nekvasilovi.

Dopis byl psán na základě poznatků, které měl pisatel k dispozici, my však dnes víme, že obsahuje několik nepřesností. Emanuel se neoženil s kněžnou Ferrari (nanejvýš byl jejím milencem) a ona nebyla kněžna, ale vévodkyně. Rod de La Renotiére von Kriegsfeld nebyl hraběcí, ale rytířský. Filip se nejmenoval Arnold (tak je uveden jen na své náhrobní desce) a nenarodil se v Heidelbergu, ale v Paříži.

Nejzajímavější však pro nás jsou otázky, *zda, kdy, jak a proč* Emanuel adoptoval Filipa, a podle některých autorů nejen jeho, ale i jeho životního druhu. O to, jak se zdá, se badatelé buď nezajímali vůbec, nebo jen velmi okrajově. Důvody této dvojité adopce ze strany Filipa a jeho přítele jsou zřejmé, když spolu nemohli veřejně žít jako partneři, po adopci stejným „otcem“ spolu mohli žít alespoň jako bratři.

Ovšem jaké důvody k tomuto krajně neobvyklému kroku měl Emanuel de La Renotiére? Bezmeznou otcovskou láskou, kterou mohl projevit až po mnoha letech? Nebo mu lichořilo, že může spojit své jméno se synem vévody, který byl nadto po matce z královského rodu? Hrály v tom roli Filipovy peníze? (a těch měl opravdu hodně). Nebo byl Emanuel mimořádně osvícený muž, chápající vztah dvou gayů, kterým chtěl nezištně pomoci?

Něco z toho bychom se mohli pokusit odhalit – od těch dob nás nedělí tak dlouhý čas, a protože rodina rytířů von Kriegsfeld žila na Olomoucku, lze předpokládat, že potřebné doklady (nebo alespoň stopy k nim) se nacházejí v tanních archivech. Jde přitom o téma mezinárodně významné, jehož zpracování by mohlo zaujmout světovou filatelistickou – a možná i nefilatelistickou – veřejnost. Bylo by tedy skvělé a prospěšné, kdyby se ho chopil některý z našich badatelů.

Pokusil jsem se na tomto poli udělat alespoň malý krok a křížovým prohledáváním digitalizovaných publikací se mi podařilo nalézt jednu Emanuelovu literární práci, v níž popisuje své osudy jako zajatce při Radeckého tažení do Itálie v roce 1848, tedy nedlouho před seznámením s Filipovou matkou. Se zajištěním překladu z německého originálu tištěného kurentem mi pomohl kolega znalec Marcel Arbeit. Uvádím ji tu teď jako příležitost alespoň trochu poznat možného otce největšího a nejslavnějšího filatelisty všech dob.

Deník rakouského důstojníka De Larenotiere R. v. Kriegsfeld, zajatého v Itálii v roce 1848. Innsbruck 1850 (s. 251-256).

Když 21. března vypukla revoluce v Monze, byl jsem u batalionu, který stál v pohotovosti na náměstí, a obdržel jsem rozkaz zadržet vzbouřence, kteří se vedlejší uličkou blížili k levému křídlu. Rozběhl jsem se tam a vydal příslušné rozkazy. Po chvíli muselo ale levé křídlo pod silnou křížovou palbou ustoupit do uzavřené uličky, zatímco pravé křídlo se stáhlo do blízkého semináře a

připravilo se tam k obraně. Drželi jsme se v uličce asi hodinu, ale když palba stále nabývala na intenzitě, bylo rozhodnuto, že se také stáhneme do semináře, což jsme ihned provedli rychlým klusem před náměstí. Utržil jsem při tom průstřel pravého lýtka. Když jsem se dostal do semináře, obýval mi nejbližší stojící korporál ránu hadrem z pytloviny a pevně ji stáhl. Hned potom jsem se zase odebral ke své jednotce.

Seminář jsme bránili asi dvě hodiny. Když velící major viděl, že jsme obklíčeni ze všech stran, rozhodl se jednat dle dřívě obdrženého rozkazu a probít se ze zadního křídla semináře přes přílehlající pole ven z Monzy. Během ústupu jsem byl podruhé střelen do téhož lýtka, jen o něco výš, upadl jsem a nemohl vstát. Zůstal jsem ležet na poli a jen sledoval, jak batalion mizí za obzorem. Vzbouřenci, kteří se teď ke mně blížili ze všech stran, se na mě vrhli, kopali do mě, píchali bodáky, tloukli mě, hlavně po hlavě, železnými tyčemi používanými ke ztékání hradeb, křičeli „Ecco per te porco d'un tedesco“ („To je pro tebe, ty německá svině“) a plivali na mě. Pak mě vláčeli z místa na místo, strhali ze mě šaty, nechali mi jen košili a spodky, a když se na mně dosyta vyřádili, nechali mě konečně ležet ve vlastní krvi. Kromě dvou střelných ran jsem měl ještě jednu bodnou a po celém těle silné pohmožděny. Ležel jsem asi dvě hodiny vedle nějaké hromady písku, aniž by se kdokoli nade mnou slitoval. Konečně prošli kolem

dva odzbrojení vojáci z naší jednotky. Zavolal jsem na ně, poznali mě a odnesli do semináře, kde už leželi další dva zranění vojáci.

Octl jsem se v rukou kléru, který (s výjimkou švýcarských seminaristů, jež se snažili ulehčit mi, jak to jen šlo) činil zásadní rozdíl mezi italskými a německými raněnými. Zejména v prvních dnech nebylo to, co s námi dělali, skoro k vydržení. Každou chvíli vtrhli do semináře hordy vzbouřenců, nadávali nám, shazovali nás z postele na zem, předstírajíce, že v našich postelích hledají zbraně. Jednou nám jedna taková horda kanibalů namířila karabiny na prsa a křičela: „Le bandiere, o la vita, miserabili tedeschi!“ („Vydejte nám zástavy nebo zaplatíte životem, vy prokletí Němci!“)

Po osmi dnech nás konečně odvedli do civilního špitálu, kde jsem ke své velké bolesti potkal dalšího kamaráda, svého bratrance, znetvořeného příšernými zraněními. I zde jsem ještě musel snášet mnohá ponížení, než mě po dvou a půl měsících – aniž byly mé rány ještě zcela zahojeny a aniž se mě kdo ptal, zda chci či nechci, s vysvětlením „le spese sono troppo grandi“, vydaje jsou příliš vysoké – odvezli do Milána a vsadili do vězení v St. Margaritě.

Protože v Monze byly všechny důstojnické ubikace vyrabovány a mně sebrali veškerý oděv, musel jsem si před odjezdem do Milána nějaké oblečení doslova vyžebrať. Ale je mou svatou povinností na tomto místě ještě vzpomenout jednoho ušlechtilého činu, který je tím skvělejší, že byl vlastně jediným dobrodíním, které mi tu bylo prokázáno a které mě přesvědčilo o tom, že i uprostřed těchto podlých lidí, kteří se na mě dopustili tolika hanebností, se našel někdo, komu právem přináležejí jméno „člověk“: Když mě totiž převáželi ze semináře do špitálu, strčil mi jeden švýcarský seminarista, profesor, jehož jméno si bohužel nepamatuji, nepozorovaně do prádla svazek bankovek. Nechtěl ho nebe odměnit za tento milosrdný čin, neboť peněz mi bylo při trápení, které mě ještě čekalo, velmi třeba.

Můj život v st. Margaritě se podobal životu ostatních uvězněných, jen s tím rozdílem, že jsem byl nemocný, a po dvou měsících, když se můj stav nelepšil, jsem byl převezen do milánského vojenského špitálu. Převoz jsem musel zaplatit ze svého nuzného kapitálu.

Tam mě položili do velkého sálu s vysokým klenutím a šesti velkými okny, z nichž dvě byla stále otevřena, neboť v nich chybělo sklo. Sál dříve sloužil jako magazín. Zvláštní péče o mě spočívala v tom, že mě uložili hned vedle dveří přímo proti jednomu takovému nezasklenému oknu, do postele, kde se to hemžilo havětí všeho druhu a kde nebyla žádná matrace, jen roztrhaný pytel naplněný slámou a potrhané prostěradlo. Naštěstí bylo léto, jinak bych na tomto místě jistě zahynul.

Ale ani toho ještě nebylo dost: Aby mi můj pobyt co nejvíce zpříjemnili, položili mě do sálu s dalšími 75 nemocnými a zraněnými. Byli tam Lombardčané, Poláci a lidé z Piemontu, kteří mi od rána do večera, a nemohli spát, tak i v noci, nepřetržitě spílali. Kolikrát jsem musel poslouchat výroky jako: „E' meglio d'amazzare quel ludro, quel cane d'un tedesco, come di pagarlo o di mantenerlo“. (Bylo by lepší tu mrchu, toho německého psa, utlouct, než za něj platit a živit ho.) Kolik hanebností, kterých se prý měli dopustit Rakušané, mi tu

předhazovali! Kdybych se byl chtěl bránit, jen by se na mě vrhli s ještě horšími nadávkami.

Velmi oblíbenou zábavou bylo procházet v procesí kolem mé postele a plívat na mě anebo stát před mou postelí a měřit si mě výsměšně od hlavy k patě. Tyto zábavy se konaly pravidelně dopoledne kolem desáté, když za nemocnými přicházely civilní návštěvy.

Jídlo bylo odporne a zdravotní péče mizerná. Žádný z lékařů mi nikdy neřekl jinak než „voilon“ a všechny moje prosby o přestěhování do jiného sálu či alespoň do jiné postele zůstaly nevyслыšeny. Až ke konci mého pobytu v tomto vojenském špitále, kde jsem si připadal jako v doupěti loupežníků, mě přestěhovali do jiného sálu, kde se tísnilo asi sto nemocných. Lůžko tu bylo o něco lepší, jinak ale nic. Naopak, bylo tu zas jiné zpříjemnění: V patře nad tímto sálem se pracovalo, zřejmě se strhávaly zdi nebo Pán Bůh ví, co se tam dělalo, celý den se bouchalo a rachotilo a v noci se kolem našich oken shazovala dolů suť, takže se nedalo ani hodinu klidně spát.

Jednou do našeho sálu přivedli nemocného poručíka Pestu, vykázali mu lůžko vedle mě a já byl šťasten, že mám vedle sebe kamaráda, se kterým mohu prohodit pár slov.

Už jsem ležel ve špitále déle než měsíc, moje rány byly téměř zahojené, když kolem poledne za mnou přišel jakýsi *Ufficiale di pace* s tím, že k Milánu se blíží rakouské jednotky a že ho mám okamžitě následovat. Na vlastní náklady jsem si musel najmout povoz a byl jsem odvezen do kastelu a spolu s dalšími dvanácti rakouskými důstojníky uvězněn v žaláři Rochetta. Tady jsme byli bití dalšími vězni vyzbrojenými železnými růženci, a ještě hůř s námi zacházel bývalý rakouský nadporučík *Mergheritis*. Naštěstí netrvala tato příšerná situace dlouho, neboť vítězný a rychlý postup našeho milovaného hrdiny, maršála Radeckého, nás brzy vysvobodil z tohoto trápení. Převezli nás urychleně do Piemontu. Jak se mi dařilo tam, budu v lidným čtenářům vyprávět později.

Podporučík *Emanuel De Larenotiere rytíř z Kriegsfeldu*

Další osudy a smutný konec

Filip Ferrary po adopci ke svému jménu připojil *de La Renotière*¹⁾ (ovšem ne už von *Kriegsfeld*) a někdy byl označován i titulem baron. Tím ovšem nebyl, rodem byl vévoda, kníže a markýz, po adoptivním otci pak rytíř (což byl v Předlitavsku v pětistupňové hierarchii šlechtických titulů druhý nejnižší – šlechtic, rytíř, svobodný pán, hrabě, kníže; titul baron byl používán v Zalitavsku a odpovídá předlitavskému titulu svobodný pán, který byl o stupeň vyšší než rytíř).

Už jsem zmínil, že Filipova matka se přátelila s rakouskou velkovévodkyní Žofií, a tak se synem trávil čas i v rakouských lázních *Bad Ischl*, oblíbeném letovisku Žofiina syna *Františka Josefa*. Filip si Rakousko za-

miloval, zejména oblast Solné komory a okolí jezera *Attersee*. Rád sem jezdil a jednou se prý ve zdejších horách v silné bouři dokonce ztratil. Jeho přítel se ho vydal hledat, vysíleného ho našel a zachránil. Na památku té události Filip slíbil u jezera postavit kapli, a také to udělal, když po smrti své matky získal její velké jmění. V kapli si pak prý se svým druhem slíbili věčnou věrnost. Sakrální stavba stojí dodnes a místní jí říkají *Ferraryho kaple*. V *Burgbachau* u *Attersee* Filip nechal postavit i vilu pro svého přítele *Zigmunda Friedla*, známého vídeňského obchodníka s poštovními známkami. I když se pak ukázalo, že mu prodal několik drahých padělků *Merkurů*, Filip na něj nezanevřel, a když v roce 1905 vila vyhořela, nechal jí obnovit, a dokonce ještě zveštit. Měl v ní pro sebe vyhrazen jen jeden pokoj, přesto se jí dodnes říká *Ferraryho vila*.

Pokud jde o Filipova životního partnera, v pramenech jsou zmiňována dvě jména, *Eduard Boulenger* a „milovaný bratr“ *Albert Arnold Billatraud*. První ho měl zachránit v horách za oné bouře, s druhým si slíbil věrnost v kapli na břehu *Attersee* a na sklonku života užívat jeho jméno *Arnold*, pod nímž byl dokonce pohřben. I tahle část jeho života si samozřejmě zaslouží objasnění.

Rakouské občanství, zřejmě získané v souvislosti s adopcí, způsobilo, že po vypuknutí Velké války musel Ferrary jako občan nepřátelského státu odejít z Francie a uchýlit se do neutrálního Švýcarska, kde v roce 1917 zemřel. Svou sbírku zanechal v Paříži a v závěti jí odkázal berlínskému Poštovnímu muzeu, k němuž měl blízký vztah (i zásluhou tamního obchodníka se známkami *Kosacka*). To se však dědictví nedočkalo. Francie sbírku zabavila a po válce jako součást reparací nechala rozprodat v sérii aukcí. Někteří autoři to považují za barbarství a tragédii, já v tom naopak vidím světlou stránku – díky tomu se podařilo pozvednout mnoho dalších sbírek na ještě lepší úroveň, namísto aby naprostá většina toho úžasného souboru byla odsouzena k věčnému spočinutí v zaprášeném muzejním depozitáři.

Neklidný život Filipa Ferraryho měl být předobrazem pro údobí po jeho smrti. Podle svého přání byl pohřben u *Attersee*, v milovaném hororakouském *Steinbachu*. Peníze, které zanechal na udržování hrobu, však nedlouho po válce strávila inflace, a tak byl jeho hrob pro neplacení poplatků v padesátých letech zrušen a dochovala se pouze malá kamenná deska vsazená do zdi zdejšího kostela. Je na ní uvedeno jen křestní jméno Filip a jméno jeho přítele *Arnolda*, které na sklonku života používal.

Vévoda, kníže, markýz, rytíř, král filatelistů a potomek dávného krále, který nepoznal klid v životě, jej nenalezl ani po smrti... ■

¹⁾ *Carlrichard Brühl* v obsáhlém životopisném článku *Ferrary, největší sběratel světa, otištěném v časopisu il Collezionista 3/1985 (filatelistická konzultace Enzo Diena)*, používá podobu jména *Philipp La Renotière von Ferrary* a výslovně upozorňuje, že předpona „de“ do něj nepatří.